

Politika správy a land use pro realizaci transevropské přírodní sítě (TEN-N)

Přehled, syntéza a doporučení

Cílem **Strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030** je, aby se evropská biologická rozmanitost do roku 2030 obnovila. Klíčovou součástí této strategie je rozvoj **transevropské přírodní sítě (TEN-N)** prostřednictvím vyhlášení dalších chráněných území a ekologických koridorů pro prioritní evropská stanoviště a druhy.

Tento briefing shrnuje náš přehled, syntézu a doporučení týkající se vhodných mechanismů správy, politik land use a finančních nástrojů pro vytvoření odolné TEN-N. Tento briefing je relevantní zejména pro národní a regionální vlády a orgány odpovědné za ochranu přírody, zemědělství a lesnictví, pro územní plánovače a pro Evropskou komisi.

Náš přehled byl vypracován na základě konzultací se širokou **škálou zúčastněných stran**, jako jsou vlády členských států EU, správci chráněných území, územní plánovači, nevládní organizace a občané. Obsahuje **případové studie ze** šesti regionů v Podunají a Karpatech, Finsku, Francii, Portugalsku, Španělsku a Německu. Hodnocení využívá **politicko-ekonomickou analýzu**¹ včetně rozhovorů, workshopů a komplexního přehledu literatury s cílem identifikovat společné překážky správy a úspěšné rámce pro budování ekologické konektivity. Zjištění jsou použita k identifikaci potenciálních cest změn a intervencí, které integrují **zelenou a modrou infrastrukturu** na podporu **biodiverzity a udržitelného rozvoje**.

Klíčová zjištění přezkumu

Mnohé evropské země čelí společným problémům v oblasti správy, aby mohly účinně realizovat a chránit ekologickou propojenost chráněných oblastí, a to i přesto, že mají zavedeny řídicí rámce EU a (sub)národní rámce. Náš přezkum identifikoval čtyři základní příčiny: (1) **slabé předpisy a omezené provádění**; (2) **špatné řízení konfliktů**; (3) **neudržitelné využívání půdy a rozvoj infrastruktury**; a (4) **nedostatky ve financování, technických schopnostech a znalostech**.

Politiky často nemají potřebný dopad na územní plánování na příslušné úrovni pro realizaci, a proto nechrání ekologické koridory před zástavbou, která je poškozují nebo ničí. Situaci zhoršuje **nedostatek formálních pravidel pro strategické plánování v konkrétních hospodářských odvětvích**. V několika zemích **nedostatky v právních předpisech** znemožňují řádné provádění na místní úrovni nebo vedou k čistě dobrovolnému a *ad hoc* přístupu. V těchto případech se ekologická konektivita při rozhodování formálně nezohledňuje. Implementace také trpí **nedostatkem politických pobídek** a malou chutí k **prosazování**.

V případě konektivity **často existuje nesoulad mezi rozsahem provádění** (odpovědný orgán) a **rozsahem potřebných opatření**. Tento problém je umocněn **nedostatkem personálu a ekologických odborných znalostí**, zejména na nižších správních úrovních.

Na podporu ekologické konektivity **jsou k dispozici veřejné finanční prostředky**, které jsou však často založeny na projektech, a proto **postrádají dlouhodobější perspektivu a záruky**. Obvykle také nestačí na řešení klíčových finančních potřeb, takže **mnohé sítě chráněných území nemají dostatek zdrojů**. Kromě toho nejsou veřejné finanční toky vždy využívány co nejcíleněji a relevantně ve prospěch konektivity (např. společná zemědělská politika). Souběžně se rozvíjejí **nástroje soukromého financování**, které jsou však stále spíše malého rozsahu a roztržité.

¹ Politicko-ekonomická analýza je "soubor pojmů, otázek a nástrojů, které mohou pomoci lépe porozumět vzájemnému působení politických, ekonomických, sociálních a kulturních procesů a tomu, jak tyto procesy vytvářejí konkrétní výsledky".

Doporučení

K řešení výše uvedených rozmanitých otázek jsou v přehledu nastíněny čtyři vzájemně se doplňující **cesty změny² jako soubor podmínek s odpovídajícími zásahy** pro vlády a další prováděcí orgány na evropské, národní, regionální a místní úrovni v různých odvětvích využívání půdy. Tyto intervence jsou ilustrovány několika příklady dobré praxe.

Cesta 1 - Regulační rámec: *Pokud* existuje vhodný regulační rámec, je dobře prováděn a je podpořen solidními pobídkami, *pak* jej různé skupiny zúčastněných stran podporují, *protože* uznávají hodnoty, přínosy a význam ekologického propojení pro lidi a volně žijící živočichy. Doporučené zásahy:

- ✓ **Přezkum stávajících politik a právních předpisů:** zajištění právních povinností se závazným dopadem na územní plánování, a participativního rozhodovacího procesu.
- ✓ **Zlepšit provádění:** zajistit odpovídající (politický) mandát, personální zajištění, financování a prosazování.
- ✓ **Zapojení konektivity do odvětvových politik:** zajištění soudržnosti politik (včetně infrastruktury, zemědělství a lesnictví) a součinnosti s ostatním územním plánováním.
- ✓ **Řešení konfliktů v oblasti land use:** využití dobrovolných přístupů, včetně inovativních nástrojů, jako jsou například ochranná věčná břemena.

Cesta 2 - Udržitelný hospodářský rozvoj: *Pokud* je hospodářský rozvoj spojen s jasnými pokyny pro opatření ke zmírnění dopadů, zohlednění ekosystémových služeb a předcházení konfliktům při využívání půdy prostřednictvím spolupráce mezi sektory, *pak* se posouvá směrem k udržitelnému hospodářskému modelu, který oceňuje zelenou infrastrukturu a přináší zisky, *protože* síla každého sektoru je vyvážená, když všechny musí pracovat na vzájemných výhodách. Doporučené zásahy:

- ✓ **Zapojení zemědělců a lesníků a řešení konfliktů s vlastníky půdy:** budování dlouhodobých závazků a důvěry pomocí včasných a přiměřených pobídek.
- ✓ **Zapojení konektivity do plánování a hodnocení:** strategické plánování infrastrukturních projektů, programový přístup k existující infrastruktuře a uznání mnohostranných přínosů konektivity na úrovni krajiny.

Cesta 3 - Budování znalostí a kapacit: *Pokud* se vytvoří a zprostředkuje odpovídající znalostní základna, technické a lidské kapacity,lepší se plánování a navrhování i realizace dobře propojené a odolné sítě TEN-N, *protože* to usnadní přístup všech příslušných odvětví k nejuvhodnějším řešením s optimalizovanými náklady. Doporučené zásahy:

- ✓ **Optimalizace úlohy profesních sítí a institucí:** vytvoření společenství praxe
- ✓ **Zvyšování povědomí a poskytování školení:** včetně vhodných pokynů a vědecky podloženého stanovení norem.
- ✓ **Podpora a zajištění odpovídajícího financování a nástrojů:** maximalizovat řádné využívání stávajících finančních prostředků a prozkoumat nové nástroje.
- ✓ **Budování obchodních a ekonomických dovedností mezi odborníky:** uvolnění inovativních možností pro investice

Cesta 4 - Posílení postavení a zvládnutí konfliktů: *Pokud* je občanská společnost posílena a příčiny konfliktů jsou vyjasněny tím, že se aktéři spojí, *pak* je možné budovat angažovanost, zvládat konflikty a zlepšovat důvěru a spolupráci zúčastněných stran, *protože* iniciativy a zlepšení zdola nahoru jsou katalyzátorem pozitivních změn. Doporučené intervence:

- ✓ **Posílení občanské společnosti:** vytvoření politického prostředí, které je inkluzivní a otevřené změnám, podpora místních šampionů.
- ✓ **Zvýšení zapojování zúčastněných stran:** vytvořit národní a přeshraniční meziodvětvové sítě.
- ✓ **Uplatňování řízení konfliktů a učení se ve spolupráci:** vytvořit společnou vizi, pracovat jako rovný s rovným, sledovat výsledky a přizpůsobovat se.

Nastíněné cesty se vzájemně doplňují a zahrnují různé akční body na různých úrovních. Správa, politika a financování jsou rozhodujícími složkami, které buď umožňují, nebo brání úspěšnému zavedení propojeného systému chráněných a chráněných území v celé Evropě.

² Cesta změny je "vysvětlení toho, jak by mohl vzniknout žádoucí výsledek v důsledku jednání (případně více) dalších aktérů".

Přezkum je součástí [NaturaConnect](#), jehož cílem je podpořit členské státy EU při účinném vymezování a provádění TEN-N prostřednictvím poskytování vědeckých a politických údajů, pokynů a nástrojů pro rozhodování. Více informací o stávajících právních rámcích a systémech správy v různých zemích Evropy naleznete v [úplném znění zprávy](#).

**Funded by
the European Union**

NaturaConnect receives funding under the European Union's Horizon Europe research and innovation programme under grant agreement number 101060429.

www.naturaconnect.eu

[@naturaconnect](https://www.linkedin.com/company/naturaconnect)

naturaconnect@iiasa.ac.at

[@naturaconnect](https://www.twitter.com/naturaconnect)